

презренний метал. Гроші, капітал [ФСУМ, с. 484];
 завертілась машина. Почалась якась робота, справа і та ін.; все прийшло в рух [ФСУМ, с. 481];
 розгубити ролики. Втратити здатність правильно думати, діяти [ФСУМ, с. 748];
 натягати / натягти струни. Ставити не виправдані умови перед ким-небудь у чомусь [ФСУМ, с. 537];
 як із дишла гармати. Дуже поганий, нікудишній [ФСУМ, с. 170].
 Усього зафіксовано 45 фразеологічних одиниць.

Отже, досліджуваний матеріал свідчить, що в українській мові найбільшу групу складають фразеологічні одиниці на позначення матеріально-виробничої діяльності. Усього зафіксовано 72 ФО. Кількісно меншою є група фразеологічних одиниць на позначення соціально-історичної діяльності. Усього зафіксовано 60 ФО. Фразеологічних одиниць на позначення технічної діяльності зафіксовано всього 45.

Джерела та література:

1. Горський В. С. Історія української філософії / В. С. Горський. – К. : Наукова думка, 1997.
2. Філософія / І. В. Бичко, І. В. Бойченко, М. І. Бойченко. – К. : Либідь, 2001. – 342 с.
3. Філософія / [за заг. ред. В. Т. Кременя, І. І. Горлача]. – Харків : «Прапор», 2004.
4. Філософія / [за заг. ред. М. І. Горлача, В. Т. Кременя, В. К. Рибалка]. – Харків : «Консул», 2000.
5. Фразеологічний словник української мови: в 2-х т. / [Акад. наук України, Ін-т укр. мови; укл. В. М. Білоноженко и др.]. – К. : Наукова думка, 1993. – Кн. 1. – 528 с.; Кн. 2. – 984 с.

Покотило К.С., Школенко Д.В.

УДК 821.161.2

ЖІНКА В ЖИТТІ ТА ТВОРЧОСТІ ІВАНА ЯКОВИЧА ФРАНКА

Анотація. Життя та творча діяльність видатного українського письменника Івана Яковича Франка впродовж багатьох років знаходиться в центрі уваги літературознавців. У статті розглядаються особливості життєвого та творчого шляху Івана Яковича Франка. Здійснюється спроба проаналізувати вплив і роль стосунків з жінками в житті та творчості митця, дати правдиву характеристику найбільш впливовим жінкам, які відіграли неоцінну роль у становленні його як митця світового рівня. Актуальність дослідження зумовлена тим, що ця тема довгі роки розглядалась в контексті інших питань, незважаючи на те, що саме стосунки з жінками надихали Франка на вибір тем для своїх творів, полегшували пережиті життєві негаразди. Об'єктом дослідження є спілкування Франка з чотирма жінками, в яких він закохувався, і які залишили пам'ять у його серці на довгі роки.

Ключові слова: кохання, творчість, жінка, літературознавство, поезія.

Аннотация. Жизнь и творческая деятельность известного украинского писателя Ивана Яковлевича Франка находится в центре внимания литературоведов на протяжении многих лет. В статье рассматриваются особенности жизненного и творческого пути Ивана Яковлевича Франка. Осуществляется попытка проанализировать влияние и роль взаимоотношений с женщинами в жизни и творчестве писателя, дать правдивую характеристику наиболее влиятельным женщинам, которые сыграли неоценимую роль в становлении его как писателя мирового уровня.

Ключевые слова: любовь, творчество, женщина, литературоведение, поэзия.

Summary. Life and creative activity of famous Ukrainian writer Ivan Yakovich Franko is in the center of literary scholars' attention for many years. The article considers the peculiarities of Ivan Yakovich Franko's life and creative way. An attempt to analyze the influence and role of relations with women in writer's life and creative activity, to give the truthful characteristics of the most influential women, who played invaluable role in becoming him as a writer of the world level, is fulfilled.

Ivan Yakovich Franko is a famous poet, prose writer, playwright, literary critic, publicist, translator and scientist. He was not only a capable writer but comprehensively talented person. He is called the poet-fighter but his soul, as everybody's one, had place for love – the highest feeling.

The actuality of investigation is caused by the fact that this theme was considered in the context of the other questions for many years, despite that relations with women inspired Franko for choosing the themes for his works, made easier life problems and turmoils. The object of investigation is Franko's communication with four women, whom he fell in love with, and who left the memory in his heart for long years.

Key words: love, creative activity, woman, literary study, poetry.

Життя та діяльність видатного українського письменника Івана Яковича Франка впродовж багатьох років знаходиться в центрі уваги літературознавців.

У даній статті наявна спроба з'ясувати те, який вплив і на його життя, і на творчість мали стосунки з жінками, адже ціла низка творів була присвячена саме цим особливостям.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що ця тема довгі роки розглядалась в контексті інших питань, незважаючи на те, що саме стосунки з жінками надихали Франка на вибір тем для своїх творів, полегшували пережиті життєві негаразди.

Об'єктом дослідження є спілкування Франка з чотирма жінками, в яких він закохувався, і які залишили пам'ять у його серці на довгі роки.

Мета поданої статті: сказати достеменно слово про роль жінки в житті та творчості Івана Франка, дати правдиву характеристику найбільш впливовим жінкам, які відіграли неоцінну роль у становленні його як митця світового рівня.

Іван Якович Франко – видатний поет, прозаїк, драматург, літературний критик, публіцист, перекладач і вчений. Він був не лише талановитим письменником, а й різнобічно обдарованою людиною.

Народився в селі Нагуєвичі, що на Львівщині, в родині хлібороба та сільського коваля.

В історію української літератури Великий Каменярь увійшов як видатний поет, прозаїк, драматург тощо.

Перші поетичні твори митця написані під час навчання в Дрогобицькій гімназії на сторінках журналу «Друг», а в 1876 році побачила світ його дебютна поетична збірка «Баяди і розкази».

З цього часу Франко плідно працює на літературній ниві, з'являються цілі збірки поезій, прекрасні повісті, оповідання, новели. Всього себе Франко присвятив збагаченню української культури, піднесенню її до європейського рівня.

Його називають поетом-борцем, але в його душі, як і в душі кожної людини, було місце для кохання – найвищого почуття [4, с. 53-55].

На своїй життєвій стежині Франко зустрічав багато жінок, в одних закохувався, з іншими мав дружні стосунки. Жінкам він присвячував свої твори або творив під їхнім впливом.

В одному із своїх віршів Франко про жіночу красу писав:

«Більш, ніж меч, і огонь, і стріла, і коса. Небезпечне оружжя – жіноча краса. Ані мудрість, наука, ні старші літа не дають проти неї міцного щита» [5, с. 144].

Письменник справді серйозно потерпів від жіночої вроди. Усю правду про себе, про свої стосунки не тільки з жінками, а й з друзями, родичами, близькими може знати Бог та сама людина.

«Значний вплив на моє життя. – зазначав Франко, - а значить, також на мою літературу мали мої зносини з жіноцтвом».

Першим великим коханням була «одна несміла, як лілея, біла, з зітхання й мрій уткана» [5, с. 144] попівна Ольга Рошкевич.

З Ольгою Франко познайомився під час навчання у Дрогобицькій гімназії. Гімназисти старших класів працювали репетиторами. Франка взяли репетитором Ярослава Рошкевича. Старша сестра Ярослава Ольга мала гідне виховання, вільно володіла польською, німецькою та французькою мовами.

Батькам Ольга Франко сподобався, Ольга з нетерпінням чекала кожної зустрічі з ним. Вона уявляла його в майбутньому професором або міністром.

З кожним днем почуття до Ольги зростало, і Франко вирішив офіційно попросити батьків Ольги дати згоду на їхнє одруження. Батьки погодилися, але трапилася несподіванка – Франка кинули до в'язниці. Ця подія глибоко вплинула на нього, адже він добре усвідомлював, що батьки Ольги не дозволять їм поєднати свої долі.

Дійсно, батько Ольги все зробив для того, щоб Ольга не підтримувала стосунки з Франком. Поривати стосунки з коханим Ольга не погодилася, вона продовжувала листуватися з ним, а за проведені разом декілька щасливих днів Ольгу вважали пропашою на добру партію. На щастя, цього не сталося, рідний брат письменниці Наталії Кобринської Володимир Озаркевич взяв фіктивний шлюб з Ольгою. Цей порядний молодий чоловік, добре усвідомлюючи стосунки Франка з Ольгою, у 1880 році сам привіз Ольгу до Коломиї на побачення з Франком. Цей благородний вчинок могла зробити не тільки закохана людина, а й людина великої людської гідності.

Згодом Ольга офіційно вийшла заміж за Озаркевича, а Франко з цього часу почав шукати стосунків з іншими жінками, щоб забити біль за Ольгою [1, с. 342].

Знайомство з письменницею Уляною Кравченко (Уляна Шнейзер), молодою вчителькою Климентією Попович та Білинською Ольгою допомогло на деякий період зменшити переживання за Ольгою.

Заслуговують на увагу стосунки з Уляною Кравченко, яка зранку давала згоду на шлюб з Франком, а вже ввечері відмовлялася, пояснюючи це тим, аби зберегти його для української культури.

Серйозно ставилася до стосунків з Франком Ольга Білинська, але долі ці молоді люди не поєднали.

«Гордою княгинею» називали вчительку, доньку емігрантів зі Станіслава Юзефу Дзвонковську. Івану Франку про цю надзвичайно вродливу і розумну дівчину розповіли польські друзі, які мешкали також у Станіславі. Розмова про Юзефу запала в душу поета, він прагне побачити її [3, с. 76-77]:

*Явилась друга – гордая княгиня,
Бліда, мов місяць, тиха та сумна,
Темна й недоступна, мов святиня* [5, с. 144].

Так писав Франко про своє друге кохання.

Не тільки Франко захоплювався цією вчителькою. Близький друг митця Фелікс Дашинський, побачивши Юзефу, говорив: «Перед цією красою потрібно впасти на коліна і молитись, молитись. Гляньте, вона ж Дантова Беатріче! О, як би хотілося вічно гладити її шовкове волосся, щоки... обняти тільки раз – і мерти... Це якийсь диявол, а не жінка!.. Вона – суцільне мовчання. Ангел доброти, розсудку, невинності!».

Перше знайомство митця з Юзефою стало коханням з першого погляду.

У родині Дзвонковської був не зрозумілий культ «голубої крові», так як жили вони бідно, але Юзефа дивилася на Франка з погордою.

На думку Франка і деяких дослідників його життя та творчості таке ставлення Юзефи можна пояснити невеликуваною хворобою дівчини, вона хворіла на туберкульоз. Ця хвороба забрала життя народної вчительки дуже молодю.

Після смерті Дзвонковської Франко в листі до відомого літературознавця Агатангела Кримського писав: «Наше кохання тривало 10 років... Більше враження зробила на мене знайомість з одною полькою Юзефою Дзвонковською. Я хотів женитися з нею...».

Юзефі Дзвонковській Франко присвятив вірш «Вона умерла», в якому висловлював свій біль утрати.

Впродовж багатьох років ніхто не знав, де знаходиться могила цієї вчительки! Могили віднайшли нещодавно на кладовищі Івано-Франківська. Плита з пісковика понадтріскувалася і вкрилася мохом. Окрім років народження і смерті (1862-1892) жодних слів немає.

Рідна сестра щирого друга Михайла Павлика Анна Павлик також була закохана у Франка, але, на жаль, не знайшла дороги до його серця [2, с. 191-193].

Впродовж декількох років вони листувалися, листи не збереглися тому, що Анна переслідувалася поліцією за активну громадсько-політичну діяльність.

Минуло декілька років, і Іван Якович закохується. Це була ефектна, вродлива Целіна Журовська – оператор на пошті. Целіна постійно принижувала людську гідність Франка своїмшовіністичним духом і меркантильністю. Не маючи жодних почуттів до Франка, Целіна неодноразово користувалася його послугами: сина відрахували з гімназії – Франко допоможе поновитися, матеріальні нестатки – Франко подолає їх. Заслугує поваги ця жінка в тому, що тільки вона відвезла його тяжко хворого на лікування.

Цій жінці Франко присвятив декілька творів, на жаль, вона жодного не прочитала. Наявні дані, що Целіна померла на початку 40-х рр. XIX ст.; де похована, ніхто не знає.

У 1885 році Франко подорожує до Києва з метою організувати видання нового журналу. У Києві він зустрічає випускницю Інституту шляхетних дівчат, енергійну, розумну Ольгу Федорівну Хоружинську. Ольга цілком відповідала вимогам Франка – українка, мала вищу освіту, принадна.

Повернувшись до Львова, Франко в листі до Ольги запитує: «Що б Ви сказали, якби якийсь-небудь галичанин, приміром я, приступив до Вас с проською: будете мою дружиною, мою жінкою?».

Звичайно, Франко не кохав Ольгу, він її поважав за велику гідність і прагнення допомагати в усьому, бути захисницею і порадицею своєму чоловікові. Про це красномовно зазначала донька поета: «Чи ж не вона була вірною поміницею-дружиною батька, чи ж не допомагала йому в літературній праці? Скільки разів її ім'я містилось у виданнях, але й безіменна, вона жила життям тата, була його порадицею».

Ольга сподівалася, що весілля відбудеться тільки в квітні, а не в травні, щоб було запряжено фаєтон четвірки коней, але це, на жаль, не здійснилося.

На весіллі були присутні не тільки друзі, а й чимало донощиків, які принесли чимало переживань молодому подружжю, яке мусило негайно повернутися до Львова.

У Львові Ольга відчувала себе цілком самотньою, спілкувалася тільки з тими, хто спілкувався з Франком. Вона намагалася зробити все можливе, щоб родина не терпіла бідності, оберігала свого чоловіка від різних нападків на нього.

Отаке ставище, на думку багатьох дослідників життя цього подружжя, стало однією з причин тяжкості психічного захворювання Ольги. Цю хворобу ускладнювало те, що Франкові не дозволили викладати у Львівському університеті, і смерть сина Андрія [3, с. 77].

Правнучка Франка Надія про стосунки прадіда і прабабусі писала: «Франко шукав собі друга і товаришк у по життю і, передусім, по творчості. Ольга Хоружинська теж була творчою людиною. Коли вони приїхали у Львів, то вона дала гроші на видання журналу «Життя і слово».

Дійсно, Ольга у всьому допомагала своєму чоловікові, вона за свої гроші послала його до аспірантури у Відень, а сама вдома з маленькими дітьми жила дуже бідно.

На життєвій стежині Івана Франка зустрічалися дуже поважні жінки, він приймав їхні душі до найпотаємніших глибин.

На жаль, жодна з цих жінок не була щасливою. Ольга Рошкевич не знайшла щастя у сімейному житті, вона зовсім не кохала свого чоловіка, який помер у молодому віці. Останні дні свого життя провела в родині сестри Михайлини, ні з ким не спілкувалася, а відразу знаходила в перерахуванні листів Франка. Померла Ольга Рошкевич у 1935 році. Ніхто зі впевненістю не може стверджувати про те, чи виконане прохання Ольги – листи коханого Франка покласти в її домовину.

Трагічно склалася доля Климентії Попович, чоловік її щоденно знущався з неї як морально, так і фізично. В останні дні свого життя вона втратила розум, померла в селі Новосілках, похована як прибузда.

Ольга Білинська, маючи багатьох прихильників, заміж не вийшла, ніхто не знає, де знаходиться її могила.

Дружина Франка Ольга – зразкова мати, активна учасниця суспільного життя Львова, непересічена особистість дожила своє нелегке життя самотньою, покинутою дітьми, у нервовому перевантаженні. Померла 17 липня 1941 року, пережила свого чоловіка на 25 років. Могила її знаходиться на Личаківському цвинтарі, неподалік від могили Івана Франка [6].

У поемі «Моїй дружині» Франко писав:

Спасибі тобі, моє сонечко,

За промінчик твій – щире словечко!

Як промінчика не здобуть притьмом,

Слова щирого не купить сріблом [5, с. 143].

Джерела та література:

1. Горак Р. Твого ім'я не вимовлю ніколи. Повість-есе про Івана Франка / Роман Горак. – К.: Видавничий центр «Академія», 2008. – С. 342.
2. Енциклопедія українознавства. В 6-ти томах. – К., 1992-1994. – С. 191-193.
3. Кобилицький Ю. Творчість Івана Франка / Ю.Кобилицький. – К., 1956. – С. 76-77.
4. Малий словник історії України / [Відп. редактор Валерій Смолій]. – К.: Либідь, 1997.- С. 53-55.
5. Франко Іван. Твори: В 3 т. / Іван Франко. – К., 1991. – Т. I. – С. 143-144.
6. Франко Іван Якович. Гордість України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://greatest.com.ua/f/franko_ivan